

Metodika pro mapování ohrožení a potřeb dítěte – školy

Praktická příručka

Obsah

ÚVOD | 2

Komu je metodika určena | 3

Proč by měly školy a školská zařízení sledovat prospívání dítěte | 4

Co sledujeme a proč | 5

Mapování naplňování potřeb dítěte | 6

Mapování kompetencí rodičů/pečovatelů | 14

Mapování zdrojů školy | 23

Zpracováno v rámci projektu Signály,
realizovaného Society for All, z.s za podpory
Nadace České spořitelny za účelem plnění
opatření Národního akčního plánu pro duševní
zdraví 2020–2030, schváleného vládou ČR dne
27. 1. 2020.

© 2023 Society for All, z.s

ÚVOD

Nevhodné zacházení s dětmi je bohužel stále velmi rozšířený jev, který může mít pro dítě závažné a dlouhodobé následky. Zároveň se ale nejedná o neměnný či nezměnitelný stav. Pracovníci škol (mateřských, základních i středních) představují pro většinu dětí po rodičích nejbližší dospělé osoby, které mají velký vliv na jejich prospívání. Děti ve školách tráví podstatnou část pracovních dní (v případě některých dětí se jedná dokonce o 9 až 10 hodin denně). Pokud je to rodič / pečující osoba, kdo s dítětem špatně zachází, případně je pro dítě domácí prostředí nevhodné či nebezpečné, potřebuje dítě pedagoga jako spojence, někoho, s kým se cítí v bezpečí, komu může důvěřovat a kdo mu pomůže. A škola pak může být bezpečnou základnou, kde jsou zajištěny jak fyzické potřeby dítěte (teplo, strava, hygienické zázemí), tak i jeho potřeby psychosociální (pozitivní vztahy, podpora zdravého sebepojetí).

Učitelé, asistenti pedagogů, vychovatelé, ale i školní kuchaři či školníci a další pracovníci škol se s dětmi setkávají pravidelně, mají možnost sledovat jejich fyzický stav i případné změny v chování. Pedagogičtí pracovníci jsou také schopni kvalifikovaně posoudit, zda aktuální vývoj dítěte odpovídá vývojové normě, zda školní prospěch odpovídá jeho možnostem. Mohou zaznamenat jak zásadní akutní obtíže dítěte (např. zranění), tak i chroničtější projevy jeho neprospívání (zanedbanost, změny v chování nebo prospěchu atp.). Mohou s dítětem mluvit, či spíše dítě může mluvit s nimi. Jsou přítomni spolupráci, hře a další interakci dítěte s vrstevníky. Mají možnost sledovat interakci mezi dítětem a jeho blízkými. Mnohdy je součástí jejich práce i komunikace s rodiči / osobami pečujícími o dítě. Jejich úkolem je tedy nejen rozpoznat dítě, které potřebuje pomoc, ale v mezích svých profesních kompetencí mu i tuto pomoc poskytnout. Toto však nikdy nezvládne žádný pracovník školy sám. Potřebuje koordinovanou spolupráci, jak v rámci školy, tak i dalších zainteresovaných institucí.

Je důležité si uvědomit, že většina rodičů / pečujících osob se o děti nestará špatně, protože by jim skutečně chtěli ublížit nebo je neměli dostatečně rádi. Spíše nemají dostatek dovedností, mohou se sami nacházet v náročné životní situaci či jejich aktuální podmínky a možnosti zhoršují jejich schopnost pečovat o dítě. Pokud se podaří špatné zacházení s dětmi zachytit včas, může dítěti mnohdy velmi účinně pomoci ten, kdo jej zaznamenal. Běžné formy podpory (jako např. školní obědy, doučování, družina, školní klub, edukace rodičů týkající se vzdělávání dětí či možnost si s někým popovídat) mohou včas zabránit kaskádě problémů, které by jinak mohly vyústit v závažné nebo chronické ohrožení dítěte.

Předkládaný materiál se soustředí na mapování psychosociálních potřeb dětí ve vazbě na školní prostředí. Navazuje na Metodiku identifikace a podpory ohroženého dítěte, soustředí se však především na mírnější projevy neprospívání dítěte a chronické formy špatného zacházení. Je-li neprospívání dítěte zachyceno včas, je možné předejít rozvoji obtíží a situacím, které mohou ohrožovat bezpečí dítěte a vyžadovat razantní intervenci do rodinného systému.

Školy a školská zařízení mají jedinečnou pozici v systému ochrany dětí. Mohou nejen rozpoznat špatné zacházení s dětmi, ale samy svým aktivním přístupem riziko ohrožení také snižovat, či zcela eliminovat. Základním předpokladem úspěchu je důraz na kvalitu mezilidských vztahů, snaha o vytvoření bezpečného prostředí pro děti, pedagogy a další zaměstnance školy, ale samozřejmě i pro rodiče/pečovatele. Právě kvalitní vztahy mezi dítětem, jeho rodinou a školou mohou být trvalou a udržitelnou cestou vedoucí ke zlepšení kvality péče o dítě a zhojení následků traumatizace.

Komu je metodika určena

Metodika je určena pracovníkům škol a školských zařízení. S jejím obsahem by měli být seznámeni všichni pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci těchto zařízení. Osvědčuje se, pokud jsou s postupy identifikace ohrožení dětí a vhodnými postupy jejich podpory pravidelně seznamováni všichni pracovníci školy / školského zařízení vždy na začátku nového školního roku prostřednictvím vedení a poradenských pracovníků školy. Hodnoticí škály, které metodika obsahuje, by měli využívat pracovníci školního poradenského pracoviště (výchovný poradce, metodik prevence, školní speciální pedagog nebo školní psycholog) v úzké spolupráci s třídním učitelem a dalšími pedagogickými pracovníky, kteří jsou s posuzovaným dítětem v pravidelném kontaktu (zejména další vyučující dítěte a asistent pedagoga). V mateřské škole je vhodné posuzování prostřednictvím uvedené hodnoticí škály delegovat na zkušené učitele nebo učitele s odbornými znalostmi v oblasti speciální pedagogiky.

Nebojme se pomáhat ohroženým dětem

Pokud škola identifikuje ohrožení dítěte, může nabídnout konkrétní pomoc (např. doučování, pedagogickou intervenci, pomůcky k zapůjčení, zajistit sponzorský dar umožňující žákovi vyjet na školu v přírodě atd.). V případě závažnějších problémů může rodině zprostředkovat kontakt na další zdroje pomoci (externí poskytovatele služeb). Není-li rodič/pečovatel schopen naplnit základní potřeby dítěte, jedná se o situaci ohrožení dítěte podle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Školám a školským zařízením je tímto zákonem uložena povinnost oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že je dítě ohrožené, a to bez zbytečného odkladu poté, co se o takové skutečnosti dozví. Zákon tedy předpokládá, že pracovníci škol jsou schopni toto ohrožení identifikovat. Možnost ohlásit podezření na ohrožení dítěte definované v § 6 je dána všem osobám (dospělým i dětem). Zákon nepředpokládá žádné odborné kompetence k učinění tohoto kroku, odborné posouzení svěřuje OSPOD, který podle stanovených postupů vyhodnotí, zda je oznámení důvodné, a případně stanoví další kroky k podpoře dítěte. Tato metodika má pracovníkům škol pomoci určit, kdy je již splnění zákonem stanovené oznamovací povinnosti nezbytné a kdy naopak lze ještě hledat podporu v rámci činnosti školy, případně ve spolupráci s dalšími subjekty poskytujícími služby dětem a jejich rodinám.

Proč by měly školy a školská zařízení sledovat prospívání dítěte

Špatné zacházení s dětmi má okamžitý i dlouhodobý dopad na jejich fyzické a duševní zdraví, schopnost vytvářet si vztahy s dospělými (myšleno pedagogy, vychovateli atp.) i vrstevníky, schopnost učit se a může způsobovat problémy v chování. Projevuje se tedy velmi podobně jako jiné speciální vzdělávací potřeby a jejich přehlížení může mít nevratné následky. Rolí pedagogů je podporovat vývoj a prospívání dítěte, nelze proto špatné zacházení s dítětem ignorovat.

Pracovníci škol mohou svým včasným a kvalifikovaným přístupem odhalit ohrožení dítěte v jeho počátcích a stát se důvěryhodným zdrojem pomoci a podpory pro dítě i jeho rodinu. Jen minimum dětí, se kterými špatně zacházejí jejich blízké osoby, je z jejich péče odebráno a umístěno do náhradního prostředí. Naopak většina dětí ve svých rodinách zůstává a využívá různé typy služeb a podpory, které jim mají pomoci zotavit se a rodičům osvojit si potřebné rodičovské kompetence. Vzájemné porozumění a spolupráce školy s dítětem, rodinou, orgány ochrany dětí i dalšími subjekty jsou pak základem pro zajištění dobrého vývoje dítěte, ale i monitoringu jeho prospívání. Kvalifikovaný postup pracovníků školy jak při identifikaci ohrožení, tak i následné intervenci je důležitým prvkem ochrany před sekundární viktimizací¹.

Podpora poskytovaná ohroženým dětem není jednorázový úkon či splnění formálních kroků zapsaných v metodice, směrnici, vyhlášce či zákoně. Je to kontinuální proces tvorby vztahů mezi pedagogy a dětmi, mezi pedagogy a osobami pečujícími o děti i mezi pedagogy a dalšími zaměstnanci školy. Jedná se o přístup, který prostupuje vším, co se ve škole děje. Ovlivňuje nejen výuku samotnou, ale i prostředí školy, vztahy a komunikaci s dětmi a jejich blízkými v časech běžných i mimořádných. Zohledňuje individuální potřeby a odlišnosti, poskytuje prostor pro participaci všech zúčastněných. Zdůrazňuje význam hodnot, jako jsou lidskost, respekt, důstojnost, důvěra a sdílení. Je postavena na principu kooperace – tedy spolupráce všech se všemi bez předsudků a odsuzování.

Základní východiska

- > Děti milují i své nedokonalé rodiče a potřebují, aby byl tento vztah pomáhajícími respektován – ten, kdo má primárně získat náhled a pracovat na změně, je rodič a další dospělé pečující osoby, nikoliv dítě.
 - Většina rodičů, kteří nedostatečně nebo nevhodně zajišťují potřeby svých dětí, tak nečiní ze zlého úmyslu nebo proto, že by dětem chtěli ublížit.
 - Mnozí rodiče, kteří nemají dostatek rodičovských kompetencí, buď v minulosti zažili sami nehezké události, nebo se aktuálně nacházejí v těžké životní situaci, která ovlivňuje jejich rodičovské dovednosti.
 - Rodičovské postavy jsou vždy součástí identity každého z nás, tedy i ohrožených dětí – odmítání rodičů ze strany pedagogů (vědomé i nevědomé, verbální i neverbální), vyhýbání se kontaktu s rodiči, konflikty či agrese pedagogů směřované vůči rodičům mohou být pro dítě velmi zraňující a mohou negativně ovlivňovat kvalitu vztahu dítěte s pedagogem. Také mohou být zdrojem nedůvěry a důvodem odmítnutí pomoci, resp. dalším možným negativním faktorem ovlivňujícím sebepojetí dítěte.
 - Dítě může odrazovat od přijetí pomoci, pokud se domnívá, že by tím zradilo rodiče jeho sdělení by vedlo ke veřejnému odhalení nekompetence rodičů, nebo dokonce bylo důvodem k jejich rozdělení.
- > Prospívání dítěte nejlépe a trvale zajistíme, pokud podpoříme osoby, které o ně pečují.
 - Fyzický a psychický stav dítěte je přímo úměrný fyzickému a psychickému stavu pečujících osob.
 - Komunikací s rodiči / osobami pečujícími o ohrožené děti a jejich podporou snižujeme míru rizik, kterým jsou děti vystaveny.
- > Snížené kompetence rodičů / pečujících osob při péči o děti je možné posílit nebo doplnit tak, aby se prospívání dítěte zlepšilo.
 - Situaci dětí a rodičů / pečujících osob je v naprosté většině možné zlepšit, posílit a zkvalitnit, má tedy smysl do podpory a pomoci investovat čas, energii a naději.

¹ Sekundární viktimizace označuje situace, kdy je již jednou traumatizovaná osoba psychicky poškozována nevhodným způsobem řešení její situace (např. nevhodným postupem vyšetřování, nešetrným chováním intervenujících osob nebo medializací).

Co sledujeme a proč

Metodika pro mapování psychosociálních potřeb dítěte ve školním prostředí se skládá ze tří hlavních nástrojů:

A. Mapování naplňování potřeb dítěte

Prostřednictvím tohoto nástroje je posuzováno výhradně to, zda jsou potřeby dítěte naplňovány (v kontextu jeho věku, vývojového období, zdravotních či jiných omezení). Smyslem nástroje je rozpoznat, zda dítě potřebuje k naplnění svých základních potřeb vyšší míru podpory, než jaké se mu aktuálně dostává.

B. Mapování kompetencí rodičů/pečovatelů

Prostředním tohoto nástroje je posuzována míra rodičovských kompetencí v kontextu naplňování potřeb dítěte. Tedy v jakých oblastech potřebují rodiče pomoc, aby byly potřeby dětí adekvátně uspokojovány.

C. Mapování zdrojů školy

Plán podpory ohroženého dítěte umožňuje školám určit zdroje, které mohou využít ve prospěch dítěte. Ať už přímým působením na dítě, nebo nepřímo prostřednictvím edukace či podpory pečujících osob, ale i včasnou a adekvátní podporou poskytnutou pracovníky školy.

Mapování naplňování potřeb dítěte

U každé oblasti se hodnotí naplňování potřeb dítěte na škále:

- > Očekávaná úroveň naplňování potřeb – běžná spolupráce s rodiči i dítětem (růžová).
- > Snížená úroveň naplňování potřeb – vyžaduje posouzení rodičovských kompetencí (oranžová).
- > Ohrožení naplňování potřeb – vyžaduje posouzení závažnosti ohrožení dítěte (červená).

Poradenští pracovníci školy (pověření pracovníci mateřské školy) ve spolupráci s třídními učiteli a dalšími pedagogy, kteří jsou s dítětem v kontaktu, vždy při mapování vycházejí ze stavu, který je jim znám – tzn. ze sledování fyzického a psychického stavu dítěte a chování rodičů, resp. jiných osob pečujících o dítě. Nevyjadřují se tedy např. ke zdravotní způsobilosti pečovatele, ale k tomu, zda je jim známo, že by zdravotní stav pečovatele omezoval jeho kompetenci k naplňování vzdělávacích či jiných potřeb dítěte (např. docházet na rodičovské schůzky nebo individuální konzultace, podílet se na domácí přípravě dítěte atp.).

METODIKA POSUZOVÁNÍ

Škála Mapování naplňování potřeb dítěte je určena pro celkové zhodnocení stavu dítěte, kterému předchází shromáždění dostatečného množství informací, na základě kterých lze určit, jaká úroveň ohrožení se daného dítěte týká.

Jak bylo uvedeno výše, sběr dat k vyhodnocení míry naplňování potřeb dítěte vždy předpokládá aktivní spolupráci všech pedagogických pracovníků, kteří s dítětem pracují (zvláště učitele, asistenta pedagoga, vychovatele), případně i speciálního pedagoga a psychologa z pedagogicko-psychologické poradny nebo ze speciálně pedagogického centra, kteří mají dítě ve své péči (jedná-li se o dítě se speciálními vzdělávacími potřebami). Informace sbírá a vyhodnocuje poradenský pracovník školy (v případě MŠ pověřený pracovník).

Samotná škála pak slouží pro orientační zhodnocení získaných informací.

ZDROJE INFORMACÍ PRO KVALIFIKOVANÉ URČENÍ MÍRY NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB DÍTĚTE:

- > **Rozhovor:**
 - s dítětem,
 - učitelem,
 - asistentem pedagoga,
 - vychovatelem,
 - další relevantní osobou ze školy.
- > **Pozorování dítěte:**

v běžných situacích během výuky i mimo ni, přičemž pozorování provádějí pedagogičtí pracovníci, kteří jsou s dítětem v pravidelném kontaktu. Zapojit se v některých případech může i školní poradenský pracovník. Jeho zapojení je žádoucí zvláště v situacích, kdy si pedagogický pracovník není jistý, jak interpretovat projevy dítěte, potřebuje druhý názor, nebo v situaci, kdy si dítě kontakt s poradenským pracovníkem vyžádá.
- > **Informace od dalších osob/institucí:**
 - v případě, že je to možné, rozhovor s rodiči / pečujícími osobami,
 - informace od dalších osob, které s rodiči přicházejí do kontaktu,
 - informace od pracovníků zajišťujících zájmové aktivity dítěte atp.

➤ **Využití psychodiagnostických metod (diagnostika je výlučně v kompetenci školního psychologa nebo psychologa ze školského poradenského zařízení):**

- v případě, že dítě může být vyšetřeno, měla by být testová metodologie zaměřena na:
 - intelektovou úroveň (např. IDS, WISC-III 2002),
 - socioemoční vývoj (např. IDS),
 - úzkostně depresivní projevy (např. CMAS, CDI),
 - traumatické projevy (např. TSCYC),
 - problematické projevy v chování (např. Conners 3),
 - exekutivní funkce (např. Brief),
 - hodnocení vztahů v rodině (např. FAST, ADOR, Dotazník rodičovské vazby, Dotazníky stylů výchovy, Rohnerova metoda rodinné diagnostiky, Scénotest, Test rodinných vztahů);
- projektivní metody – např. kresba postavy, začarované rodiny ap. mohou sloužit pouze jako sekundární/doplňkové metody.

➤ **Využívání sociometrických metod a metod hodnocení klimatu třídy**

Ke zhodnocení vztahu dítěte s vrstevníky a jeho pozice v kolektivu třídy lze kromě pozorování a rozhovoru využít v souladu s podmínkami pro jejich administraci např. i následující metody:

- SORAD,
- Dotazník B4 nebo B3,
- Klima školní třídy,
- Klima třídy.

Kvalita a kvantita vstupů se v různých případech může lišit. Škála Mapování naplňování potřeb dítěte slouží pouze jako orientační hodnocení, které není závěrem o daném stavu, ale orientační informací pro rozhodnutí o realizaci podrobnější diagnostiky/hodnocení nebo konkrétní intervence.

Pro rozpoznání indikátorů možného ohrožení dítěte pracovníky ve školství je vhodné využít i dalších materiálů k této problematice, např.:

Felcmanová, Lenka a kol. *Metodika ke katalogu podpůrných opatření: k dílčí části pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 154 stran. ISBN 978-80-244-4672-1., která je v elektronické podobě zde: <http://katalogpo.upol.cz/wp-content/uploads/katalog-szn-metodika.pdf>

MŠMT. Doporučení k distanční výuce a duševnímu zdraví dostupné zde: www.edu.cz/methodology/doporuceni-k-distancni-vyuce-a-dusevnimu-zdravi/

FYZICKÉ A EMOCIONÁLNÍ PROSPÍVÁNÍ DÍTĚTE

Očekávaná úroveň
naplnění potřeb

- Dítě bez problémů zvládá běžnou zátěž a stres, je citově vyrovnané, adekvátně věku emočně reaguje na podněty a má zájem o sociální kontakty. Subjektivně se cítí bez problémů, není léčeno pro žádné duševní onemocnění ani u něj nebyly zaznamenány žádné duševní poruchy.
- Zdravotní stav dítěte je dobrý. Dítě je bez neléčených úrazů, nemocí nebo postižení. Zdravotní péče je dostačující a věku odpovídající, zahrnuje preventivní, léčebnou a v případě potřeby rehabilitační péči.
Pozn.: Děti s mírnými projevy vývojových poruch – dyslexie, ADHD atp. vždy musí být v kategorii snížená úroveň, protože potřebují intervenci školy ve formě podpůrných opatření různých druhů a stupňů.
- Dítě se samo ke svému zdraví chová zodpovědně a věku přiměřeným způsobem (zdravý životní styl).
- Dítěti je dostupná pestrá strava, má možnost konzumovat čerstvé potraviny s dostatkem ovoce, zeleniny a mléčných výrobků.
- Dítě nevykazuje žádné extrémy ve stravovacích návycích (např. omezování příjmu potravy nebo přejídání).
- Dítě má k dispozici potřebné množství oblečení – oděvy jsou čisté, v dobrém stavu a odpovídající velikosti. Dítě je oblečeno dle počasí a ročního období (např. má rukavice, oblečení proti dešti apod.).
- Je zřejmé, že dítě se pravidelně myje, má čisté a učesané vlasy, pravidelně čisté prádlo. Má k dispozici oblečení, které je pravidelně vyměňováno, i když není zjevně špinavé.

Snížená úroveň
naplnění potřeb

- Dítě zvládá běžnou denní zátěž a stres, v některých případech nebo obdobích však s obtížemi a/nebo podporou. Střídají se u něj období, kdy se subjektivně cítí bez problémů, a období, kdy se cítí v problémech (může se jednat o problémy ve škole, vztazích).
- Někdy se stává, že neadekvátně reaguje na podněty a/nebo se projevuje jako citově nevyrovnané. Pokud se léčí pro duševní nemoc, je jeho stav stabilizovaný. Dítě přiměřeně svému věku rozumí nutnosti spolupracovat s odborníky.
- Zdravotní stav dítěte je dobrý, je bez neléčených úrazů, nemocí nebo postižení. Zdravotní péče je přiměřená a věku odpovídající. Případné obtíže souvisejí především se zanedbáním nebo nepravidelností preventivní či rehabilitační péče.
- Dítě má k dispozici přiměřené množství základních potravin. Má k dispozici vařenou stravu (domácí, školní jídelna), výjimečně může být strava nepravidelná, ale vyvážená.
- Dítě může experimentovat s příjmem potravy nebo vykazovat nezdravé stravovací návyky (např. zvýšená konzumace vysokokalorických a nezdravých potravin, energetických nápojů apod.).
- Dítě oproti vrstevníkům vykazuje náhlé, ale i déletrvající odchylky v tělesném růstu, zvláště pak z hlediska váhy, a to ve smyslu podprůměrné i nadprůměrné váhy.
- Dítě má k dispozici základní oblečení, to je obnošené, ale ne roztrhané nebo špinavé, nemusí dítěti dobře sedět (je např. příliš velké nebo malé, ale plní svůj účel, oblečení nemá výrazný stigmatizační potenciál).
- Dítě se myje, jen když je špinavé (chybí pravidelnost). Vlasy má čisté, ale neudržované. Oblečení si dítě mění pouze tehdy, když je zjevně špinavé.

**Ohrožení naplnění
potřeb**

- > U dítěte jsou pozorovány neléčené nebo nedoléčené nemoci, úraz či postižení. Zdravotní stav dítěte je vážný a je následkem nedostatečné nebo nevhodné péče rodičů / pečujících osob. Dítě nemá na situaci náhled. S odborníky nespolupracuje.
- > Dítě trpí duševním onemocněním, v jehož důsledku je nebezpečné sobě nebo svému okolí. Dítě nemá na situaci náhled. S odborníky nespolupracuje nebo je zvolená léčba neúčinná.
- > Dítě je bez pravidelného jídla i několik dní. Dítě z důvodu nedostatku jídla někdy musí jíst i zkažené nebo zcela nevhodné potraviny (např. pouze starší pečivo). Dítě má pravidelně hlad, hrozí mu riziko podvýživy nebo jiných souvisejících zdravotních problémů (avitaminóza apod.).
- > U dítěte jsou patrné obtíže spojené s poruchami příjmu potravy nebo extrémními stravovacími návyky, které mají negativní dopad na jeho celkové prospívání.
- > Dítě se pravidelně nemyje, i když je špinavé a má špinavé vlasy (může zapáchat). Dítě má často k dispozici jen špinavé oblečení, které nosí i několik dní.

CHOVÁNÍ DÍTĚTE

Očekávaná úroveň naplnění potřeb

- > Chování dítěte odpovídá věku a nejsou s ním výchovné problémy, případné drobné výchovné problémy odpovídají vývojovému období. Dítě rozumí pravidlům nebo výchovným požadavkům a bez obtíží je schopno je dodržovat. Dítě má věku odpovídající náhled na situaci, ve které se nachází.
- > Dítě se projevuje jako kooperativní a obvykle dodržuje pravidla.
- > Dítě je schopné věku odpovídajícím způsobem regulovat své chování a emoce.
- > Emoce z hlediska charakteru a intenzity vždy odpovídají dané situaci a dítě je schopné je zvládnout samo, v případě silného rozrušení s podporou dospělého.
- > Poznávací schopnosti odpovídají věku dítěte – rozumí probírané látce v daném ročníku bez výraznějších obtíží. Mohou se vyskytovat občasné nepochopení nebo potřeba individuálního vysvětlení.
- > Dítě vykazuje přiměřenou schopnost soustředit se a není snadno vyrušitelné okolními podněty.
- > Dítě se může projevovat impulzivně, ale pouze výjimečně a ve srozumitelném kontextu.
- > Socializace dítěte je na úrovni, která odpovídá jeho věku – dítě nemá výrazné problémy s navazováním a udržováním stabilních sociálních vztahů. Případné interpersonální konflikty jsou občasné a mají srozumitelný kontext.

Snížená úroveň naplnění potřeb

- > Chování dítěte je v pásmu širší vývojové normy a nejsou s ním **podstatné** výchovné problémy. Rozumí pravidlům nebo výchovným požadavkům, **jen pro něj může být někdy obtížné je odpovídajícím způsobem naplňovat**. Dítě má věku odpovídající náhled na situaci, ve které se nachází.
- > Dítě se projevuje jako kooperativní, je ochotné dodržovat pravidla, někdy se však může zdát, že na ně zapomíná.
- > Dítě je schopné věku odpovídajícím způsobem regulovat své chování i emoce. Vyskytovat se mohou občasné výkyvy, které jsou ovšem vždy v daném kontextu pochopitelné.
- > Emoce z hlediska charakteru a intenzity obvykle odpovídají situaci, potřeba podpory ze strany dospělého může být častější, než je pro dítě daného věku obvyklé.
- > Poznávací schopnosti dítěte jsou v širším pásmu věkového průměru – dítě rozumí probírané látce v daném ročníku s občasnými obtížemi. Častěji dochází k nepochopení či se objevuje potřeba individuálního vysvětlení a/nebo intenzivnějšího procvičování.
- > Dítě vykazuje zvýšenou vyrušitelnost okolními podněty a projevy narušení koncentrace. Při individuálním pokynu je schopné se vrátit zpět k předmětu činnosti.
- > Dítě se může častěji projevovat impulzivně, ale vždy ve srozumitelném kontextu.
- > Socializace dítěte je na věku odpovídající úrovni – dítě nemá zásadní problémy s navazováním a udržováním stabilních sociálních vztahů. Konflikty s vrstevníky nebo dospělými se mohou objevovat častěji, ale mají vždy srozumitelný kontext.

**Ohrožení naplnění
potřeb**

- Chování dítěte je mimo vývojovou normu a projevují se u něj podstatné výchovné problémy.
- Dítě často nerozumí nebo nechce rozumět pravidlům či výchovným požadavkům. Jeví se, jako by nemělo náhled na situační kontext.
- Dítě je nekooperativní a neochotné dodržovat pravidla i přes vhodný způsob jejich zprostředkování.
- Dítě není schopné věku odpovídajícím způsobem regulovat své chování i emoce. Projevují se časté výkyvy, které nemají srozumitelný kontext.
- Emoce z hlediska charakteru a intenzity často neodpovídají dané situaci a dítě převážně není schopné je zvládnout samo. Intervence dospělého je potřebná.
- Poznávací schopnosti neodpovídají věku dítěte – nerozumí probírané látce v daném ročníku, vykazuje přetrvávající problémy v učení.
- Dítě vykazuje výrazně zvýšenou vyrušitelnost okolními podněty a projevy narušení koncentrace a pozornosti. K činnosti se vrací i při individuální podpoře jen obtížně.
- Dítě se často projevuje impulzivně. Často není srozumitelný kontext jeho reakcí.
- Socializace dítěte je narušená – dítě vykazuje problémy v navazování a udržování vztahů s dětmi i dospělými. Pozorovatelné jsou časté interpersonální konflikty.

VZTAH K RODIČŮM / PRIMÁRNÍM PEČOVATELŮM

Očekávaná úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Dítě má k rodiči/pečovateli láskyplný vztah, respektuje jeho rodičovskou roli. S ohledem na věk s ním tráví přiměřenou část volného času, je zjevná velmi dobrá vzájemná komunikace. Při spolupráci školy s rodiči/pečovateli se dítě cítí bezpečně.
Snížená úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Dítě má rodiče/pečovatele rádo, vnímá však určité problémy ve vzájemném vztahu (popř. k němu má ambivalentní pocity). Dítě může při řešení obtíží preferovat jednoho z rodičů (např. si nepřeje, aby o problémech věděl jeden z rodičů).
Ohrožení naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Vztah dítěte s rodičem/pečovatelem je vážně narušen či fakticky neexistuje. Dítě nemá k rodiči/pečovateli vytvořenou citovou vazbu, popř. vztah vnímá jako negativní; dítě rodiče/pečovatele odmítá.

VZTAH SE SOUROZENCI

Očekávaná úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Dítě má k sourozenci vřelý a láskyplný vztah, s ohledem na jeho věk s ním tráví přiměřenou část volného času, je zjevná velmi dobrá vzájemná komunikace.
Snížená úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Dítě má sourozence rádo, vnímá však určité problémy ve vztahu, které se mohou projevovat ve školním prostředí (např. konflikty při společném kontaktu atp.).
Ohrožení naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Vztah dítěte k sourozenci je vážně narušen či fakticky neexistuje. Dítě se se sourozencem prakticky nestýká, nemá k němu vytvořenou citovou vazbu, případně vztah se sourozencem vnímá jako negativní.

ŠKOLNÍ DOCHÁZKA A VÝSLEDKY (ZŠ)

Očekávaná úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Školní výsledky dítěte odpovídají jeho možnostem a schopnostem. Dítě je ve škole aktivní a většinou připravené na výuku. Plní školní povinnosti, nemá neomluvenou absenci.
Snížená úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Školní výsledky dítěte jsou horší, než by odpovídalo jeho možnostem. Nestalo se (nehrozí), že by z prospěchových důvodů opakovalo ročník. Ve škole je dítě spíše pasivní, má určité problémy s přípravou na výuku a plněním školních povinností. Pokud má dítě neomluvenou absenci, jde o několik málo hodin. Dítě si je vědomo obtíží a spolupracuje s rodiči, školou, případně dalšími službami na jejich řešení.
Ohrožení naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Dítě je převážně hodnoceno známkou nedostatečně nebo dostatečně. Z prospěchových důvodů opakovalo ročník nebo mu jeho opakování hrozí. O výuku nejeví prakticky žádný zájem, do školy se nepřipravuje. Může mít značnou neomluvenou absenci nebo existuje důvodné podezření na skryté záškoláctví. Dítě nemá na situaci náhled. S odborníky v rámci školy nespolupracuje.

VZTAH S VRSTEVNÍKY

Očekávaná úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Dítě má více než jednoho kamaráda/kamarádku. S ohledem na jeho věk s nimi tráví přiměřenou část volného času. Při příchodu do nového kolektivu nemá problém s navazováním vztahů, mezi vrstevníky je většinově oblíbené.
Snížená úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Dítě má určité problémy s navazováním vztahů s vrstevníky, trvá delší dobu, než se adaptuje na nový kolektiv. Vůči vrstevníkům je spíše odtahované nebo konfliktní.
Ohrožení naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> Dítě je fakticky vyloučeno z kolektivu vrstevníků, nemá mezi nimi kamarády, netráví s nimi volný čas. Vyskytují se problémy se šikanou (jako agresor nebo oběť). V jeho vrstevnické skupině se vyskytuje rizikové chování (konzumace alkoholu, drog, záškoláctví).

Mapování kompetencí rodičů/pečovatelů

U každé oblasti se hodnotí kompetence rodičů/pečovatelů na škále:

- > Očekávaná úroveň kompetencí – běžná spolupráce (růžová).
- > Snížená úroveň kompetencí – vyžaduje intervenci školy (oranžová).
- > Ohrožující úroveň kompetencí – oznámení o ohrožení dítěte na OSPOD (červená).

Pracovníci školního poradenského pracoviště (pověření pracovníci MŠ) a další pracovníci školy, kteří jsou s dítětem v pravidelném kontaktu, vždy při vyhodnocování vycházejí ze stavu, který je pracovníkům školy, popř. dalším odborníkům znám – tzn. ze sledování fyzického a psychického stavu dítěte a chování rodiče nebo jiného pečovatele, které jsou zaznamenatelné pozorováním v běžných každodenních interakcích nebo při rozhovoru s nimi, případně také z informací poskytnutých dalšími subjekty (orgány sociálně-právní ochrany dětí, poskytovateli sociálních nebo zdravotních služeb, poskytovateli zájmového vzdělávání, popř. osobami blízkými rodině dítěte) v souladu se zásadami ochrany osobních údajů, podrobněji viz níže.

METODIKA POSUZOVÁNÍ

Škála Mapování kompetencí rodičů/pečovatelů je určena pro zhodnocení kompetencí rodičů / primárních pečovatelů k výchově nezletilého dítěte. Hodnocení předchází shromáždění dostatečného množství informací, na jejichž základě lze určit úroveň kompetencí.

Sběr dat je na rozdíl od vyhodnocování naplňování potřeb dítěte komplikovanější, protože je nutné získat dospělého pro aktivní spolupráci, případně se omezit pouze na zdroje, které jsou volně dostupné. Na tvorbě podkladů k vyhodnocení by se měli vždy spolupodílet pracovníci, kteří přicházejí do styku s daným rodičem/pečovatelem. Informace sbírá a vyhodnocuje školský poradenský pracovník, resp. pověřený pracovník MŠ.

Samotná škála pak slouží pro orientační zhodnocení získaných informací.

ZDROJE INFORMACÍ PRO KVALIFIKOVANÉ URČENÍ ÚROVNĚ KOMPETENCÍ RODIČŮ/PEČOVATELŮ:

- > **Rozhovor, který směřuje k chování rodiče/pečovatele v jednotlivých oblastech škály:**
 - s dítětem,
 - s učitelem,
 - s asistentem pedagoga,
 - s vychovatelem,
 - s dalšími poradenskými pracovníky školy nebo školského poradenského zařízení (PPP, SPC).
- > **Rozhovor s rodičem/pečovatelem**

O účelu rozhovoru musí být rodič/pečovatel informován a musí s ním vyjádřit souhlas. V tomto případě je rozhovor strukturovaný dle jednotlivých položek škály.
- > **Informace od dalších osob/institucí:**
 - od dalších osob, které s rodiči/pečovateli přicházejí do kontaktu,
 - informace z kroužků, dalších zájmových aktivit dítěte atp.
- > **Pozorování**
 - Nezbytné je i v případě hodnocení kompetencí rodičů/pečovatelů pozorování jejich chování, zvláště s ohledem na:
 - Jejich schopnost spolupracovat se školou a ochotu k této spolupráci.
 - Chápání významu školní docházky.

- Chápání potřeb dítěte, jak obecně, tak v souvislosti se školou.
- Projevy netypického chování.
- Projevy vlivu návykových látek.
- Projevy vztahu k dítěti – zvláště toho, jak s dítětem mluví, jak o něm mluví a jak s ním jedná v přítomnosti druhých osob.
- Periody netypického chování – např.: rodič/pečovatel běžně spolupracuje, ale občas má delší periody (týdny a déle), kdy na komunikaci ze strany školy nereaguje.
- Chování rodiče/pečovatele je též možné pozorovat prostřednictvím dítěte – to, zda je dítě připravené, vhodně a čistě oblečené, má svačinu, zaplacené obědy atp. vypovídá více o chování rodiče než o chování dítěte.

Kvalita a kvantita vstupů se v různých případech může lišit. Škála Mapování kompetencí rodičů/pečovatelů slouží pouze k orientačnímu hodnocení, které není závěrem o daném stavu, ale informací pro rozhodnutí o realizaci podrobnější diagnostiky/hodnocení nebo konkrétní intervence.

FYZICKÉ A PSYCHICKÉ ZDRAVÍ RODIČE/PEČOVATELE

<p>Očekávaná úroveň kompetencí</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zdravotní stav rodiče/pečovatele mu umožňuje plnit veškeré vzdělávací potřeby dítěte (domácí příprava i s podporou dalších osob, přivádění/odvádění dítěte do/ze školy, účast na třídních schůzkách a/nebo individuálních konzultacích, výchovných komisích, konzultacích k IVP a další potřebná spolupráce). Je-li potřeba, rodič/pečovatel včas a adekvátně do péče o dítě zapojí jinou způsobilou osobu blízkou dítěti. ➤ V kontextu vzdělávání a péče o dítě nebylo pracovníky školy nikdy zaznamenáno problémové chování rodiče/pečovatele související s užíváním alkoholu nebo návykových látek. ➤ Rodič/pečovatel se nikdy v rámci komunikace se školou nebo účasti na školních aktivitách nedopustil násilného chování (vůči pracovníkům, jiným rodičům, dětem atp.). Za násilné chování lze považovat napadení, vyhrožování atp., nikoliv běžný, byť hlasitý slovní konflikt bez použití vulgarity.
<p>Snížená úroveň kompetencí</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zdravotní stav rodiče/pečovatele snižuje jeho kompetence při plnění vzdělávacích potřeb dítěte. ➤ Rodič/pečovatel se v rámci komunikace nebo účasti na školních aktivitách dopustil nevhodného verbálního chování (vůči pracovníkům, jiným rodičům, dětem atp.), které bylo důsledkem sociální neobratnosti nebo situační krize.
<p>Ohrožující úroveň kompetencí</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodič/pečovatel má dlouhodobé zdravotní obtíže, které se zhoršují a ovlivňují jeho schopnost naplňovat potřeby dítěte (nejen vzdělávací). ➤ V kontextu vzdělávání a péče o dítě bylo školou zaznamenáno problémové chování rodiče/pečovatele související s užíváním alkoholu nebo návykových látek. ➤ Rodič/pečovatel se v rámci komunikace nebo účasti na školních aktivitách dopustil násilného chování (vůči pracovníkům, rodičům, dětem atp.). Násilné chování rodiče představuje možné ohrožení dítěte

EKONOMICKÉ, SOCIÁLNÍ A BYTOVÉ PODMÍNKY RODINY

Očekávaná úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič je schopen uhradit běžné i mimořádné výdaje související se školní docházkou a vzdělávacími potřebami dítěte. > Prospěch, chování ani celkové prospívání dítěte ve školním prostředí nijak nenasvědčují, že by domácí podmínky dítěte negativně ovlivňovaly jeho vzdělávací potřeby.
Snížená úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel potřebuje pomoc k zajištění běžných výdajů souvisejících se školní docházkou a vzdělávacími potřebami dítěte. > Prospěch, chování i celkové prospívání dítěte ve školním prostředí jsou negativně ovlivňovány kvalitou domácího prostředí (např. rodič/pečovatel nemůže dítěti pravidelně pomáhat s přípravou či domácími úkoly z důvodu směnného zaměstnání atd.). > Pro zajištění vzdělávacích potřeb dítěte je potřeba poskytnutí služeb (doučování, družina, školní klub) a/nebo finanční či materiální pomoci.
Ohrožující úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel není schopen ani s podporou školy uhradit náklady na běžné vzdělávací potřeby dítěte. > Prospěch, chování i celkové prospívání dítěte ve školním prostředí jsou výrazně negativně ovlivňovány kvalitou domácího prostředí a situací NELZE uspokojivě vyřešit pouze prostřednictvím intervence školy (např. poskytnutím pedagogické intervence, zajištěním pomůcek nebo jiné formy podpory).

VZTAHY MEZI RODIČI/PEČOVATELI

Očekávaná úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Vztahy mezi rodiči/pečovateli nemají negativní vliv na prospěch, chování ani celkové prospívání dítěte ve škole (aktivní účast rodičů na třídních nebo individuálních schůzkách, podpora domácí přípravy, komunikace a sdílení informací týkajících se vzdělávání dítěte mezi rodiči navzájem atp.).
Snížená úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Vztahy mezi rodiči/pečovateli mají v určité oblasti negativní vliv na prospěch, chování i celkové prospívání dítěte (např. rodiče si nepředávají informace v rámci střídavé péče, mezi rodiči panují rozpory v přístupu ke vzdělávání jejich dítěte apod.).
Ohrožující úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Vztahy mezi rodiči/pečovateli mají zásadně negativní vliv na prospěch, chování i celkové prospívání dítěte (např. časté konflikty mezi partnery spojené s násilím apod.).

OČEKÁVÁNÍ OD DÍTĚTE

Očekávaná úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel má ve vztahu k dítěti realistická očekávání, a to zejména s ohledem na věk, schopnosti, dispozice dítěte a péči, kterou mu poskytuje. Pokud dítě nenaplnuje očekávání, dokáže se rodič/pečovatel s případným zklamáním vypořádat tak, aby dítě neutrpělo újmu.
Snížená úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel nemusí mít vždy realistická očekávání od dítěte, a to zejména s ohledem na péči, kterou mu poskytuje. Pokud dítě neplní jeho očekávání, rodič ne vždy reaguje adekvátně, nikdy však nezpůsobí dítěti závažnou újmu. > Rodič/pečovatel nemá příliš dobré povědomí o tom, jak by se dítě mělo chovat, a má na dítě někdy příliš velké nebo naopak malé nároky. Někdy svými požadavky dítě frustruje, ale jen zřídka dítě trestá, když se nechová podle jeho požadavků.
Ohrožující úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel nemá od dítěte žádná očekávání nebo má očekávání zcela nerealistická. Frustraci a zklamání z nenaplněných očekávání nepřiměřeně přenáší na dítě – nadávky, výčitky, psychické či fyzické tresty, ignorování a hostilita k dítěti i jeho potřebám a prožitkům.

KVALITA VZTAHU MEZI RODIČEM/PEČOVATELEM A DÍTĚTEM

Očekávaná úroveň naplnění potřeb	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel používá výchovné metody odpovídající věku dítěte. Rozvíjí jeho schopnosti, podporuje zvědavost, talent, vytváří mu stimulující prostředí. > Rodič/pečovatel na dítě reaguje vhodným způsobem, a to jak verbálně, tak neverbálně. Je dítěti fyzicky i emočně dostupný, je vůči němu empatický. Dodává dítěti pocit bezpečí a důvěry. Z projevů rodiče/pečovatele je patrná láskyplnost. > Rodič/pečovatel zajišťuje dohled odpovídající věku dítěte, stanovuje hranice samostatnosti na základě jeho věku a schopností. Odpovídajícím způsobem monitoruje trávení volného času dítěte, včetně jeho vrstevnických vztahů. > Rodič/pečovatel využívá výchovné prostředky, které nenarušují jeho vztah s dítětem.
----------------------------------	--

<p>Snížená úroveň naplnění potřeb</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodič/pečovatel má zájem o výchovu dítěte, rozvíjí jeho schopnosti, byť někdy v omezenější míře. Prostředí, ve kterém se dítě nachází, není příliš stimulující (dítě nemá organizovaný volný čas, není zapojeno do žádných zájmových aktivit). ➤ Rodič/pečovatel zpravidla na dítě reaguje vhodným způsobem, může však projevovat určitou nelibost nebo mít na dítě přehnané nároky. Někdy je nekonzistentní v komunikaci s dítětem, někdy zapomíná na dohody či reaguje impulzivně. Citový vztah se nemusí jevit jako vřelý, je však nezpochybnitelný. ➤ Rodič/pečovatel zajišťuje vyhovující dohled nad dítětem. Stanovuje hranice samostatnosti dítěte, ale ne vždy v souladu s jeho věkem a schopnostmi. Má rámcové povědomí o tom, kde dítě obvykle tráví volný čas, a o jeho přátelích. ➤ Rodič/pečovatel v některých případech využívá méně vhodné či neadekvátně zvolené výchovné prostředky (např. mírné fyzické tresty, dlouhotrvající zákazy oblíbených činností).
<p>Ohrožení naplnění potřeb</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodič/pečovatel v minulosti týral nebo zanedbával své dítě a tento svůj postoj a chování nijak nereflektoval. ➤ Rodič/pečovatel projevuje nepřátelství vůči dítěti – projevuje rozčarování z existence nebo chování dítěte, pociťuje hněv, zuřivost nebo opovržení vůči dítěti, vyjadřuje nelibost nad tím, že dítě nebo péče o ně zasahuje do jeho preferovaného životního stylu. ➤ Rodič/pečovatel akceptuje nepřátelství vůči dítěti projevované jinou pečující osobou (např. novým partnerem/kou). ➤ Rodič/pečovatel nemá znalosti o tom, v čem a jakým způsobem by měl být podporován vývoj dítěte. Negativně ovlivňuje formování osobnosti dítěte (např. je dítěti nevhodným vzorem z důvodu násilného řešení konfliktů). ➤ Rodič/pečovatel projevuje o dítě minimální nebo žádný zájem. Neposkytuje dítěti adekvátní citovou zpětnou vazbu (vůči dítěti se chová chladně a odtahitě). ➤ Rodič/pečovatel nezajišťuje nad dítětem dohled odpovídající jeho věku, resp. žádný dohled. Hranice samostatnosti dítěte nejsou stanoveny nebo jsou stanoveny nekonzistentně. Nad výběrem osob, kterým děti svěřuje, uvažuje jen málo nebo vůbec (neznámí lidé, známí lidé s ohrožujícím chováním, osoby pod vlivem návykových látek, jiné děti nízkého věku). ➤ Rodič dítě často nepřiměřeně a/nebo krutě trestá (fyzicky nebo psychicky).

PÉČE O PROSPÍVÁNÍ DÍTĚTE

Očekávaná úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel zajišťuje dítěti potřebnou péči (zdravotní, psychologickou) a dobré životní podmínky. V případě, že má dítě zdravotní obtíže, rozumí omezením dítěte nebo zvýšeným nárokům na péči. Je-li třeba, je schopen neprodleně vyhledat odbornou pomoc a dodržovat odborná doporučení (i v případě psychických obtíží). > Rodič/pečovatel svým chováním neohrožuje zdraví dítěte a podporuje ho ve zdravém životním stylu.
Snížená úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel zdravotním problémům dítěte rozumí, ale považuje je za méně závažné nebo si není vědom, jak mohou zdravotní omezení ohrozit naplňování tělesných, emocionálních nebo sociálních potřeb dítěte. > Rodič/pečovatel se zajímá o zdraví dítěte a snaží se naplňovat jeho potřeby, je ale občas nedbalý, může být zmatený, mylně si vykládat projevy dítěte.
Ohrožující úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> > Rodič/pečovatel zdravotní omezení dítěte nechápe (popírá jejich existenci) nebo problémy připouští, ale nepřijímá vlastní účast na zlepšení zdravotního stavu dítěte (zahrnuje i potřeby spojené s duševním zdravím). > Rodič/pečovatel buď nespolupracuje s lékaři či dalšími službami, nebo nedodržuje jejich doporučení. > Rodič/pečovatel nevede dítě ke zdravému životnímu stylu, svým chováním ohrožuje zdraví dítěte.

PÉČE O VZDĚLÁVÁNÍ DÍTĚTE

Očekávaná úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Školní prospěch odpovídá možnostem dítěte. ➤ Dítě nemá neomluvenou absenci. V případě omluvené nepřítomnosti dítěte ve škole zajistí jeho vzdělávací potřeby v domácím prostředí. ➤ V případě, že má dítě ve vzdělávání obtíže, rodič/pečovatel rozumí jeho omezením nebo zvýšeným nárokům na péči. Je-li to potřeba, je schopen bezodkladně vyhledat odbornou pomoc.
Snížená úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Školní výsledky dítěte jsou horší, než by odpovídalo jeho možnostem. Nestalo se (nehrozí), že by dítě z prospěchových důvodů opakovalo ročník. ➤ Pokud má dítě neomluvenou absenci, jde o několik málo hodin a rodiče se školou spolupracují v rámci prevence opakování. Rodič/pečovatel nekryje záškoláctví dítěte. ➤ Rodič/pečovatel si je vědom vzdělávacích potřeb dítěte, někdy je však není schopen naplňovat (např. z důvodu pracovního vytížení, nepochopení vzdělávacího obsahu, ekonomických důvodů apod.).
Ohrožující úroveň kompetencí	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Školní výsledky dítěte jsou horší, než by odpovídalo jeho možnostem, aktuálně nebo v nedávné minulosti muselo dítě z těchto důvodů opakovat ročník. Tato situace je výsledkem i nedostatečné podpory ze strany rodiče/pečovatele nebo jeho nezájmu o vzdělávání dítěte. ➤ Dítě má vyšší počet neomluvených hodin a/nebo existuje podezření, že rodič kryje jeho záškoláctví. ➤ Rodič/pečovatel vzdělávacím potřebám dítěte nerozumí nebo jim rozumí, ale bagatelizuje je či z nich vyvozuje chybné závěry. Nepodílí se na řešení vzdělávacích obtíží dítěte.

ROZPOZNÁNÍ PROBLÉMŮ RODIČI/PEČOVATELI A MOTIVACE K JEJICH ŘEŠENÍ

<p>Očekávaná úroveň kompetencí</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodič/pečovatel problémům, které má rodina/dítě, rozumí. Je schopen posoudit jejich závažnost. Je si vědom, jak tyto problémy mohou ohrozit naplňování tělesných, emocionálních nebo sociálních potřeb dítěte. ➤ Rodič/pečovatel chápe svou účast na problémech rodiny/dítěte a přebírá za ně odpovědnost. ➤ Rodič/pečovatel se zajímá o blaho dítěte, v případě potřeby je schopen sám vyhledat odbornou pomoc.
<p>Snížená úroveň kompetencí</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodič/pečovatel problémům, které má rodina/dítě, rozumí. Nemusí být vždy schopen posoudit jejich závažnost či potřebnou míru své účasti při jejich řešení. ➤ Rodič/pečovatel spolupracuje na řešení problémů v rámci školy, samostatné vyhledání odborné pomoci mimo školu pro něj může být obtížné.
<p>Ohrožující úroveň kompetencí</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodič/pečovatel problémům, které rodina/dítě má, nerozumí, případně rozumí, ale bagatelizuje je či z nich vyvozuje chybné závěry. To má za následek, že problémy nejsou z jeho strany řešeny vůbec nebo jsou řešeny nevhodným způsobem. ➤ Rodič/pečovatel neřeší dopad problémů na blaho dítěte. Nabídku pomoci nepřijímá nebo ji přijímá pouze z obavy z možných sankcí.

Mapování zdrojů školy

Škola vyhodnotí situaci dítěte prostřednictvím uvedených škál Mapování naplňování potřeb dítěte a Mapování kompetencí rodiče/pečovatele. Pro všechny oblasti, které jsou na snížené úrovni (oranžové) nebo na úrovni ohrožení (červené), zmapuje zdroje dostupné podpory s využitím plánu podpory ohroženého dítěte.

- Růžová úroveň – potřeby dítěte jsou naplňovány / rodiče prokazují očekávanou úroveň rodičovských kompetencí – rodina využívá běžně dostupné podpůrné služby ve škole dle své volby.
- Oranžová úroveň – naplňování potřeb dítěte je v některých oblastech nedostatečné / rodiče vykazují sníženou úroveň kompetencí – škola mapuje zdroje, které může sama nebo ve spolupráci s dalšími partnery nabídnout dítěti a rodině (školní jídelna, družina, školní klub, doučování, volnočasové aktivity, půjčování pomůcek, poskytnutí podpůrných opatření 1. stupně, konzultace s odborníkem pro dítě či pro rodiče, skupinové aktivity ve vrstevnické skupině, doporučení nebo zprostředkování sociálních služeb, psychologického poradenství atp.).
- Červená úroveň – naplnění potřeb dítěte je ohroženo (závažně) / úroveň kompetencí rodičů/pečovatelů je pro dítě ohrožující.

Je-li identifikováno ohrožení dítěte **vyplývající z kompetencí rodičů/pečovatelů, je třeba jej ohlásit.** Škola mapuje vlastní zdroje, které může v rámci individuálního plánu ochrany dítěte (IPOD) nabídnout orgánu sociálně-právní ochrany (OSPOD) a následně realizovat.

V případě, že ohrožení naplňování potřeb dítěte ve škole vyplývá z příčin spojených se školním prostředím (např. šikana), škola neprodleně informuje rodiče/pečovatele a vyhledá odbornou pomoc. Současně mapuje interní zdroje, které může k podpoře dítěte využít a připraví plán opatření.²

² Škola postupuje v souladu s existujícími metodickými pokyny a doporučeními v oblasti šikany, popř. dalších negativních jevů spojeným se školním prostředím.

	Růžová úroveň	Oranžová úroveň	Červená úroveň	
Hodnocení potřeb dítěte	Očekávaná úroveň naplnění potřeb	Snížená úroveň naplnění potřeb	Ohrožení naplnění potřeb ze strany rodičů/pečovatelů	Ohrožení naplnění potřeb ve školním prostředí
Hodnocení kompetence rodičů	Očekávaná úroveň kompetencí	Snížená úroveň kompetencí	Ohrožující úroveň kompetencí	–
Mapování zdrojů školy	Běžná komunikace s dítětem a rodinou	Nabídka interních a externích zdrojů podpory	Ohlášení ohrožení dítěte a spolupráce na ochraně dítěte dle IPOD	Vyhledání odborné pomoci, informování rodičů/pečovatelů

PLÁN PODPORY OHROŽENÉHO DÍTĚTE VE ŠKOLE / ŠKOLSKÉM ZAŘÍZENÍ

	Oblasti podpory	Interní zdroje		Externí zdroje	
		CO (jaké opatření bude realizováno)	KDO, KDY a JAK (kdo a jakým způsobem poskytování zajistí)	CO (jaké opatření bude realizováno)	KDO (jaký externí subjekt bude doporučen/přizván k realizaci), KDY a JAK (na základě dohody s externím subjektem)
Naplnování potřeb dítěte	Fyzické potřeby dítěte				
	Emocionální potřeby dítěte				
	Chování dítěte				
	Vztahy s rodiči/pečovateli				
	Vztahy se sourozenci				
	Vztahy s vrstevníky				
	Školní prospěch				
Kompetence rodičů/pečovatelů	Fyzické a psychické zdraví rodiče/pečovatele				
	Ekonomické a bytové podmínky				
	Vztahy mezi rodiči/pečovateli				
	Očekávání od dítěte				
	Kvalita vztahu s dítětem				
	Péče o prospívání dítěte				
	Péče o vzdělání dítěte				
	Rozpoznání problému ze strany rodiče/pečovatele a motivace k jeho řešení				

prof. PhDr. Radek Ptáček, Ph.D.
Mgr. Terezie Pemová
PhDr. Lenka Felcmanová, Ph.D.